

Leesplankje zoals dat in gebruik was bij de openbare scholen

De openbare scholen in Culemborg

Culemborg zoals het was

Op 23 december 1845 kocht de gemeenteraad de bebouwing aan de Scherpenhoek voor fl 1450,--. De bedoeling was om daar een vloedvrij lokaal neer te zetten. Bij hoog water zouden de inwoners van Culemborg daar tijdelijk ondergebracht kunnen worden. Tevens kon in dit gebouw de Stadsschool worden gevestigd.

Stadsschool

In september 1847 was het gebouw klaar en kon de Stadsschool van start. Deze Stadsschool was in feite de voortzetting van de openbare school van liefdadigheid - de zgn. armenschool – in de Ridderstraat waar de heer Johler hoofdonderwijzer was. Hij was als hoofdonderwijzer de heer van Bruggen opgevolgd nadat deze op staande voet was ontslagen (zie het artikel 'Culemborgse scholen in de 19e eeuw').

De heer Johler werd ook de hoofdonderwijzer van de nieuwe Stadsschool in de Lange

Meent. Naast hem werd de heer Hendriks als hulponderwijzer aangesteld. Samen gaven zij les aan 200 leerlingen. In 1848 ging de heer Johler op 75-jarige leeftijd met pensioen. Hij kreeg een jaarlijks pensioen van fl 100,-- en 'het genot eener vrije woning' mee.

In 1891 verhuisde de Stadsschool naar een nieuw schoolgebouw aan de Prijssestraat, op de plek waar nu Albert Heijn staat. De school was vanuit de Prijssestraat niet zichtbaar en alleen te bereiken via een zo genoemde wagenweg. De Stadsschool was in die tijd nog steeds een armenschool. Dat betekende dat je als kind verplicht naar deze school moest als je vader onder een bepaalde in-

komensgrens zat. Overschreed het inkomen van je vader deze grens, dan moest je naar de Laanschool in de Goilberdingerstraat.

Fransche School

Nadat de Stadsschool uit het gebouw aan de Lange Meent was vertrokken, werd een gedeelte in gebruik genomen door de Fransche School.

Vanaf 1910 waren er in Culemborg twee openbare scholen voor lager onderwijs, aangeduid als School I en School II en een openbare school voor MULO., aangeduid als School III. School I was de Stadsschool aan de Prijssestraat met als hoofdonderwijzer de heer Donkersloot.

School II, de Laanschool, was gevestigd aan de Goilberdingerstraat met als hoofdonderwijzer de heer Krijger.

School III was de Fransche School aan de Lange Meent onder leiding van de heer Keemink. Kinderen die op de scholen I en II zaten, goed konden leren en van wie de ouders het konden betalen gingen naar School III. In de praktijk betekende het dat alleen de kinderen van de Laanschool naar School III konden aangezien de Stadsschool in die tijd nog een armenschool was. De overgang naar School III had plaats als het kind tien jaar was. Leraren op de Fransche School waren de heren Melink, Beenhakker en Van Eupen.

Deze leraren wisten met hun leerlingen zeer goede resultaten te behalen, ondanks de moeilijke omstandigheden in het slechte gebouw. Op advies van het schoolhoofd, de heer Keemink, werd besloten om de school niet te verbouwen, maar een nieuwe school te bouwen. Zijn plan was om een volledige zesklassige lagere school met een driejarige MULO-top te bouwen. De nieuwe school zou

een speciale opleidingsschool worden voor MULO-examens en voor toelating voor HBS en Gymnasium. Leerlingen die de MULO-school met goed gevolg hadden doorlopen, zouden daarna zonder aansluitings-moeilijkheden de Handelsavondschoon kunnen volgen.

Zijn plan viel bij de gemeenteraad in goede aarde en in 1916 werd de negen-klassige School III op het St. Janskerkhof geopend. De Laanschool werd gesloten. Dat werd een zogenoemde bewaarschool. In 1924 ging de heer Keemink om gezondheidsredenen met vervroegd pensioen en werd opgevolgd door de heer Dekkers. In 1925 werd School III gesplitst in een openbare lagere school en een aparte ULO-school, ieder met een eigen schoolhoofd. De heer Postma, onderwijzer op de Stads-school, werd benoemd tot hoofdonderwijzer op deze openbare lagere school. In 1940 werd de heer Wijgand benoemd tot schoolhoofd van de ULO-school die op zijn beurt in 1948 werd opgevolgd door de heer Sieders.

Groei lager onderwijs

Met de groei van Culemborg en de ontwikkeling van het onderwijs, nam ook het aantal en de omvang van de openbare scholen toe. De Stadsschool in de Prijssestraat verhuisde in 1955 naar de wijk Achter de Poort en heette toen Witteveenschool. Later werd de school omgedoopt in De Regenboog. Enkele jaren geleden is dat de Daltonschoon geworden. De openbare lagere school aan het St. Janskerkhof werd in 1960 omgedoopt tot Postma-school. Vanaf 1980 heette de school De Leilinden. Door een teruglopend leerlingenaantal in het centrum moest De Leilinden inkrimpen en uiteindelijk sluiten, maar het administratienummer ging over naar De Distelvlinder in Parijsch. Anno 2012 kent Culemborg 5 openbare basisscholen: de Kaardebol, Jenaplanschool 't Praathuis, de Daltonschoon, Openbare Montessorischoon Parijsch en de Distelvlinder.

Van ULO-school naar Lek en Linge

Toen de ULO-school te klein begon te worden, werd bij het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen het verzoek ingediend voor de bouw van een nieuwe school. In 1953 werd toestemming gegeven voor de bouw van een zes-klassige ULO-school.

Er werd grond aangekocht op de hoek A.v. Lainglaan/Mliegerweg en de bouw van de door architect Ausems ontworpen school kon van start gaan. De opening van deze Rijk van Gaasbeekschool vond plaats op 15 december 1956.

In 1968 werd de ULO officieel een MAVO met een 3- en 4-jarige opleiding. In 1972 werd de Handelsavondschoon omgezet in de MAVO school. In 1976 startte de Rijk van Gaasbeekschool met een zogenaamde 'Moeder-MAVO'.

Het bijzondere van deze Moeder-MAVO was dat de leerlingen van de reguliere MAVO en de leerlingen van de Moeder-MAVO gezamenlijk les kregen van het lerarenkorps van de Rijk van Gaasbeekschool. In 1979 kregen de eerste leerlingen van de Moeder-MAVO hun diploma uitgereikt.

In 1978 nam de heer Sieders afscheid als directeur en vond er een splitsing plaats.

De heer De Waal werd benoemd tot directeur van de Rijk van Gaasbeekschool en de heer Schrikkema tot directeur van de avondschoon, die het Teisterbandcollege ging heten. In de daarop volgende jaren werden de mogelijkheden in kaart gebracht van een openbare HAVO, maar pas in 1987 werd de haalbaarheid hiervan aangetoond. Een aanvraag tot het stichten van een openbare HAVO werd uiteindelijk in 1989 gehonoreerd door de toenmalige staatssecretaris mevrouw Ginjaar-Maas, waarvoor achter de schermen druk gelobbyd was. In datzelfde jaar werd in Culemborg een

commissie benoemd, die in zeer korte tijd het pad moest effenen voor het realiseren van de schoolgemeenschap Lek en Linge en de benoeming van een directeur. Uiteindelijk werd de heer van Rijn in 1990 in die functie benoemd. In de eerste jaren maakte de school gebruik van diverse locaties in de stad. In 1994 werd een nieuwe school aan de Multatulilaan betrokken. In de daarop volgende jaren werden er meer gebouwen toegevoegd.

Op dit moment trekt de school niet alleen leerlingen uit Culemborg, maar uit de hele regio. Op allerlei manieren heeft de school aan de weg getimmerd. De stad mag trots zijn op deze school, waar leerlingen van allerlei gezinden elkaar kunnen treffen. De wens van de voormalig directeur Sieders om de naam Rijk van Gaasbeek te behouden, ook als de school op zou gaan in een groter verband, werd niet gehonoreerd.

*Frank van Schutterhoef
Jack van der Winkel*